

Gazze’de Barış Planı Tartışması:

Yardım, Güvenlik ve Hukuk

Abdülkadir TOK, 2 Mart 2026

<https://platform.ilke.org.tr/analiz/gazzede-baris-plani-tartismasi-yardim-guvenlik-ve-hukuk/>

Gazze’de savaşın yıkıcı etkileri sürmekte, sivillerin günlük hayatı temel ihtiyaçlara erişim sorunu üzerinden yeniden şekillenmektedir. Bu tablo devam ederken Gazze için bir barış planı ve buna bağlı bir yönetim düzeni tartışılmakta, “Gazze Barış Kurulu” olarak anılan Board of Peace yaklaşımı da bu tartışmanın merkezinde yer almaktadır. Aynı zamanda yeniden inşa meselesi yalnızca teknik bir imar konusu olarak görülmemekte, insanların barınma, sağlık, su ve elektrik gibi en temel ihtiyaçlarına geri dönebilmesinin şartı olarak değerlendirilmektedir. Buna rağmen bazı açıklamalar yeniden inşa sürecinin belirli siyasi ve güvenlik koşullarına bağlanabileceğini göstermektedir.

Bu analizde Gazze’deki mevcut insani tablo özetlenmekte, Gazze Barış Kurulu fikrinin neyi hedeflediği ve kimler üzerinden şekillendiği ele alınmaktadır. Ardından yeniden inşanın silahsızlandırma gibi şartlara bağlanması siviller açısından ne anlama geldiği ve bunun uluslararası hukuk bakımından doğurabileceği sorunlar tartışılmaktadır. Son bölümde ise sivilleri önceleyen, uygulanabilir ve hukuka uygun bir çerçevenin hangi asgari ilkelere dayanması gerektiği değerlendirilmektedir.

Gazze’de Mevcut Tablo: İnsani İhtiyaçlar ve Yeniden İnşanın Aciliyeti

Gazze’de mevcut tabloda sivillerin hayatı barınma, temiz su, sağlık hizmeti ve elektrik gibi en temel ihtiyaçlara erişim üzerinden şekillenmektedir. Evlerin ve altyapının geniş ölçekte zarar görmesi, insanların güvenli bir yerde yaşama imkanını azaltmakta, geçici barınma çözümleri kalıcı hale gelmektedir. Sağlık sistemindeki aksama, basit hastalıkların bile ağır sonuçlar doğurmasına yol açabilmektedir. Bu şartlarda yeniden inşa, yalnızca binaların yapılması anlamına gelmemekte, insanların günlük hayatın asgari düzenine yeniden kavuşması anlamına gelmektedir^[1].

Yeniden inşanın aciliyeti arttıkça süreç bir “ne zaman başlayacak” sorusu olmaktan çıkmakta, “hangi önceliklerle ve hangi kurallarla yürütülecek” sorusuna dönüşmektedir. Enkazın kaldırılması, su ve kanalizasyon hatlarının onarımı, geçici barınmanın güvenli hale getirilmesi ve okulların yeniden işler kılınması gibi başlıklar geciktikçe insani maliyet büyümektedir. Sahadaki yıkımın boyutuna dair yapılan tespitler, yeniden inşanın uzun soluklu ve çok aşamalı bir süreç olacağını göstermektedir. Bu nedenle tartışma, kaynak bulunup bulunmayacağı kadar, kaynakların sivillerin ihtiyaçlarını önceleyen bir çerçevede kullanılıp kullanılmayacağı ekseninde ilerlemektedir[2].

Gazze Barış Kurulu (Board Of Peace) Nedir? Rolü, Aktörleri ve Meşruiyet Tartışması

Gazze Barış Kurulu, kamuoyuna yansıyan çerçevesiyle, Gazze’de ateşkes sonrası dönemde güvenlikten yönetime ve yeniden inşaya uzanan başlıklarda karar almayı ve bu kararların uygulanmasını koordine etmeyi hedefleyen bir yapı olarak anlatılmaktadır. Basına yansıyan bilgiler, kurulun liderler düzeyinde bir üst yapı olarak kurgulandığını, bunun altında ise daha teknik ve icrai katmanların yer aldığını göstermektedir. Bu anlatım içinde kurul, sahadaki yeniden inşa ve düzenin tek elden yönlendirilmesini vaat etmekte, ancak aynı nedenle “bu işi kim, hangi yetkiyle yapmaktadır” sorusunu da kaçınılmaz biçimde gündeme getirmektedir[3].

Kurulun rolü ve aktörleri konuşulurken meşruiyet tartışması üç başlıkta toplanmaktadır. İlk başlık, Gazze’nin geleceği hakkında alınacak kararlarda Filistinlilerin temsili ve söz hakkının ne ölçüde yer aldığı meselesidir. İkinci başlık, kurulun Birleşmiş Milletler gibi mevcut uluslararası yapılarla nasıl bir ilişki kurduğu ve uluslararası hukukla tanımlanmış yetki alanlarına ne kadar yaklaştığı sorusudur. Üçüncü başlık ise finansman ve güvenlik gibi ağır başlıklarda kararların hangi denge ve denetim mekanizmalarıyla alınacağıdır. Bu tartışmaların derinleşmesinde, kurulun yapısı ve işlevine dair ilk çerçevenin kamuoyuna çoğunlukla basın haberleri üzerinden yansması etkili olmaktadır. Buna karşılık kurulun amaçları, kurumsal mimarisi ve işleyişine ilişkin daha sistematik tarifler resmi açıklamalarda yer aldığından, meşruiyet değerlendirmesinde basına yansıyan anlatı ile resmî metinlerin çizdiği çerçeveyi birlikte ama ayırıştırarak okumak gerekmektedir. Bu belirsizlikler sürdükçe, kurulun sahadaki ihtiyaçlara çözüm üretme iddiası ile “kimin adına hareket ettiği” sorusu birlikte tartışılmaktadır.

Şartlı Yeniden İnşa: Sivillerin Hakları ve Hukuki Sınırlar

Gazze’de yeniden inşa, sadece beton ve para meselesi değildir. Barınma, su, sağlık ve eğitim gibi temel ihtiyaçlar doğrudan sivillerin hayatına temas etmektedir. Bu nedenle “yeniden inşa yardımı, şu siyasi ve güvenlik şartları yerine gelirse olur” yaklaşımı, pratikte sivillerin en acil ihtiyaçlarını pazarlığın parçası haline getirme riski taşımaktadır. Uluslararası hukukta sivillerin korunması ve temel insani ihtiyaçlara erişim, iyi niyete bırakılmış bir tercih değil, bağlayıcılığı olan bir çerçeve içinde ele alınmaktadır. Bu çerçeve, yardımın keyfi biçimde geciktirilmemesi ve sivil nüfusun topluca cezalandırılmaması fikrini merkeze koymaktadır[4].

Bununla birlikte bazı aktörler, yeniden inşanın “silahsızlandırma” gibi şartlara bağlanmasını güvenlik açısından gerekli görmektedir. Buradaki hukuki sınır, güvenlik hedefi ile sivil hakları arasındaki dengenin nasıl kurulacağıdır. Şartlar, sivillerin günlük yaşamını düzeltmeye dönük adımları fiilen kilitlerse, bu yaklaşım “güvenlik” gerekçesiyle “sivil hakların askıya alınması” sonucunu doğurabilmektedir. Ayrıca yeniden inşanın bir tür dış yönetim ve denetim düzenine bağlanması, Filistinlilerin kendi gelecekleri hakkında söz sahibi olması meselesini de tartışmalı hale getirmektedir. Bu yüzden tartışmanın özü, “yardım olsun” ile sınırlı değildir, yardımın kime, nasıl ve hangi sınırlar içinde şart koşulduğu sorusu belirleyici olmaktadır[5].

Çıkış Yolu: Sivilleri Önceleyen, Uygulanabilir ve Hukuka Uygun Bir Çerçeve

Çıkış yolunun ilk ayağı, sivillerin hayatını doğrudan toparlayan adımların geciktirilmemesidir. Kalıcı ateşkes, güvenli yardım akışı ve temel hizmetlerin çalışması birlikte ilerlemek zorundadır. Sahada “önce güvenlik şartları, sonra yardım” sıralaması kurulduğunda, bunun bedelini çoğu zaman silahlı aktörler değil sivil halk ödemektedir. Bu yüzden uygulanabilir bir çerçeve, yardımın ihtiyaç temelli ve düzenli biçimde girmesini garanti altına almakta, sağlık sistemi ve barınma gibi başlıkları siyasi pazarlığın dışına itmektedir. Bana göre, uluslararası toplumun burada yapması gereken, insani yardımın girişini bir “ödül” gibi değil, hukukun emrettiği bir zorunluluk gibi ele almakta ısrarcı olmasıdır. Bu ısrar, sadece ahlaki değil, aynı zamanda pratik bir gereklilik haline gelmektedir çünkü yaşam koşulları düzelmeden güvenlik vaatleri de havada kalmaktadır[6].

İkinci ayak ise yeniden inşanın yönetim modelinin şeffaf, denetlenebilir ve toplumun gözünde güvenilir olmasıdır. Para akışının izlenmesi, malzeme girişinin kayıt altına alınması ve ihalenin açık kurallarla yürümesi hem yolsuzluk riskini azaltmakta hem de “bu süreç kimin için işliyor” sorusuna net cevap üretmektedir. Geçmişte kurulan bazı mekanizmalar, denetim sağlasa bile bürokrasi ve veto süreçleri yüzünden yeniden inşayı yavaşlatmıştır. Dolayısıyla bu durum insanların hayatına doğrudan zarar vermiştir. Bu nedenle doğru çerçevenin denetimi güçlendirirken hayatı kilitlememek olduğu kanaatindeyim. Yerel ihtiyaçlar dinlenmekte, karar süreçleri mümkün olduğunca şeffaflaşmakta, uluslararası denetim ise siyasi baskı aracına dönüşmeden hesap verebilirliği sağlamaktadır. Kısacası hem suistimali önleyen hem de sivil bekletmeyen bir sistem kurulmadıkça “yeniden inşa” sözü, sahada karşılığı zor bulunan bir vaade dönüşmektedir[7].

Sonuç ve Değerlendirme

Gazze’deki mevcut insani tablo, yeniden inşanın ertelenebilir bir teknik gündem olmadığını açık biçimde ortaya koymaktadır. Barınma, temiz su, sağlık hizmeti, eğitim ve elektrik gibi temel ihtiyaçlara erişim, sivilin günlük hayatını doğrudan belirlemekte ve bu alanlardaki gecikmeler insani maliyeti büyötmektedir. Bu nedenle tartışma yalnızca yeniden inşanın ne zaman başlayacağı sorusuyla sınırlı kalmamakta, hangi önceliklerle ve hangi kurallarla yürütöleceğı meselesine odaklanmaktadır. Gazze Barış Kurulu etrafında şekillenen planlama da bu bağlamda ele alınmakta, koordinasyon ve tek elden yönlendirme vaadi kadar, temsil, yetki ve denetim başlıklarında meşruiyet tartışmasını gündemde tutmaktadır.

Bu çalışma, yeniden inşanın silahsızlandırma gibi şartlara bağlanması sivilin açısından doğurabileceğı sonuçlara ve uluslararası hukuk bakımından ortaya çıkardığı sınırlara işaret etmektedir. Sivilin korunması ve temel ihtiyaçlara erişimin sürekliliğı, iyi niyete bırakılmış bir tercih olarak değil, bağlayıcı ilkeler çerçevesinde değerlendirilmesi gereken bir sorumluluk olarak görölmektedir. Bu nedenle uygulanabilir ve hukuka uygun bir çerçevenin, yardımın ihtiyaç temelli ve düzenli biçimde girişini güvence altına aldığı, temel hizmetlerin onarımını siyasal pazarlığın dışına taşıdığı ve yeniden inşanın yönetimini şeffaf, denetlenebilir ve toplum nezdinde güvenilir mekanizmalarla yürüttüğü bir zemine dayanması gerekmektedir. Aksi durumda yeniden inşa söylemi sahadaki gerçek ihtiyaçlarla örtüşmemekte, güvenlik hedefleri ile sivil haklar arasındaki gerilim derinleşmektedir.

Kaynakça

[1] United Nations Office for the Coordination of Humanitarian Affairs (OCHA). (2024). *Humanitarian Situation Update: Occupied Palestinian Territory (Gaza Strip)*. <https://www.ochaopt.org/>

[2] Birleşmiş Milletler Çevre Programı (UNEP). (2025). *Gazze Şeridi'ndeki çevresel hasar insan sağlığına zarar veriyor, uzun vadeli gıda ve su güvenliğini tehdit ediyor – yeni UNEP raporu*. UNEP (Basın bülteni) <https://www.unep.org/news-and-stories/press-release/environmental-damage-gaza-strip-harming-human-health-threatening>

[3] Beyaz Saray. (2026). *Başkan Trump'ın Gazze Çatışmasını Sonlandırmaya Yönelik Kapsamlı Planı Hakkında Açıklama* (16 Ocak 2026). Beyaz Saray. <https://www.whitehouse.gov/briefings-statements/2026/01/statement-on-president-trumps-comprehensive-plan-to-end-the-gaza-conflict/>

[4] ICSPR (2025), *The reconstruction of the Gaza Strip between relief and political trusteeship: Reconstruction is a legal right, not a conditional grant* (erişim: 23.02.2026) <https://en.icspr.ps/icspr-the-reconstruction-of-the-gaza-strip-between-relief-and-political-trusteeship-reconstruction-is-a-legal-right-not-a-conditional-grant/6831/>

[5] New Lines Institute. (2026). *The phase two dilemma: Security planning and post-conflict stability in Gaza* (Erişim tarihi: 23.02.2026). New Lines Institute <https://newlinesinstitute.org/middle-east-center/the-phase-two-dilemma-security-planning-and-post-conflict-stability-in-gaza/>

[6] İNSAMER. (2023). *Gazze'deki insani kriz ve uluslararası hukuk bağlamında bir zorunluluk olarak insani yardım koridorunun gerekliliği* (Erişim tarihi: 23.02.2026). İNSAMER. <https://www.insamer.com/tr/gazzedeki-insani-kriz-ve-uluslararasi-hukuk-baglaminda-bir-zorunluluk-olarak-insani-yardim-koridorunun-gerekliligi.html>

[7] POMEPS. (2018). *Normalizing the siege: The Gaza Reconstruction Mechanism and the contradictions of humanitarianism and reconstruction* (Erişim tarihi: 23.02.2026). POMEPS. <https://pomeps.org/normalizing-the-siege-the-gaza-reconstruction-mechanism-and-the-contradictions-of-humanitarianism-and-reconstruction>